

EDITORIÁL

Kto zaplatí sľuby?

Prvých 91 dôchodcov požiadalo v januári o výplatu súkromných dôchodkov. Nízke anuity ponúkané poisťovňami spôsobili šok. Prvé reakcie hovorili o 30%-ných maržiach, ktoré si poisťovne účtovali na úkor bezbranných dôchodcov. Vláda si hneď zobrala súčasných i budúcich dôchodcov pod ochranné krídla. Povedala, že celý 2. pilier je podvod. To najlepšie, čo môžu sporitelia urobiť je vystúpiť z 2. piliera, previesť svoje peniaze do Sociálnej poisťovne a čakať na štedrý štátny dôchodok. Faktom je, že väčšine sporiteľov dnes vychádza dôchodok zo Sociálnej poisťovne vyšší ako kombinácia dôchodku zo Sociálnej poisťovne a druhého piliera. Ako je to možné? Kľúčom k odpovedi je slovíčko „dnes“.

Na rok 2015 sú naplánované príjmy Základného fondu starobného poistenia Sociálnej poisťovne vo výške 3,9 miliardy eur a výdavky na 5,4 miliardy eur. Rozdiel medzi výdavkami a príjmami na rok 2015 predstavuje 1,5 miliardy eur. Ten sa kryje transferom jednej miliardy eur zo štátneho rozpočtu z daní občanov a podnikov a tiež z prerozdelenia iných fondov, ktoré Sociálna poisťovňa vyberie z odvodov zaplatených občanmi a podnikmi vo výške 0,5 miliardy eur. Ak zväžeme rozdiel medzi výberom poistného na Základný fond starobného poistenia a nákladmi na výplaty starobných dôchodkov zistíme, že typický dôchodok zo Sociálnej poisťovne je na 28% dotovaný transferom zo štátneho rozpočtu a vnútorným prerozdelením poistného v Sociálnej poisťovni. Z priemerného dôchodku 400 eur v minulom roku teda vlastné zdroje sociálneho poistenia tvorili 288 eur a 112 eur činila dotácia. Kto dotuje súkromné dôchodky vyplácané poisťovňami? Prirôdzené nikto. Poisťovňa môže vyplatiť len to, čo do nej sporiteľ vložil. Dôchodok zo Sociálnej poisťovne potom naozaj vyzerá omnoho výhodnejší ako dôchodok z druhého piliera.

A čo v budúcnosti? Rozpočtový výhľad Ministerstva financií na rok 2017 hovorí, že výdavky Základného fondu starobného poistenia narastú na 5,8 miliardy eur, kým príjmy len na 4,1 miliardy eur. Diera vo fonde teda narastie z dnešných 1,5 na 1,7 miliardy v roku 2017. A bude rásť stále viac a rýchlejšie. V súčasnosti odchádzajú do dôchodku ľudia narodení v rokoch 1953-55, vtedy sa ročne rodilo 100 tisíc detí. Na ich miesta nastupujú ročníky 1991-1995, keď sa ročne rodilo len cca 60 tisíc detí. Stále menej ľudí bude teda robiť na stále vyšší počet dôchodcov. Skade na to Sociálna poisťovňa vezme?

V 2. pilieri je určite veľa ľudí, ktorí tam nemajú čo robiť. Ak má niekto 55 rokov a poberá minimálnu mzdu, tak na súkromný dôchodok si nasporiť nemôže. Nejakým spôsobom sa o neho musí postarať Sociálna poisťovňa. No mladí ľudia sa už budú musieť postarať sami o seba.

HEADLINES

Výrobňa elektrickej energie splyňovaním

Možno sa vám zdá tento príspevok trochu netradičný do nášho periodika, ide však o projekt, ktorého súčasťou bola aj naša spoločnosť SEVIS energia a odpady, a.s. Naša úloha spočívala v koordinácii inžinieringu a procesu výstavby s cieľom kolaudácie stavby do konca roka 2014 z dôvodu získania podpory pre výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na minulý rok. Projekt má dlhšiu históriu. Naša spoločnosť sa zapojila do projektu v realizačnej fáze koncom leta 2014. Viac informácií o tomto zaujímavom projekte sme sa dozvedeli od nášho zamestnanca, Ing. Ivana Klohnu, ktorý sa stal projekt manažérom projektu. (viac na str. 2)

Investovanie na kapitálovom trhu 2014 a 2015

Pri investíciách na kapitálovom trhu sme sa v minulom roku sústredili na predávanie držaných akcií, ktoré po veľmi úspešnom roku 2013 už dosahovali svoje cieľové ceny. Zároveň sme nechceli speňažiť niektoré investície predčasne vzhľadom na aktualizované úrovne potenciálu zisku v budúcnosti. Brali sme tak na seba riziko dočasných poklesu, ktoré v niektorých prípadoch aj nastalo. (viac na str. 3)

POHĽAD PRÁVNÍKA

Novelizácia Zákonníka práce

V minulom čísle newslettera sa mi podarilo vyrobiť „novinársku kačicu“. Písala som o schválení zmien Obchodného zákonníka, ktoré však neskôr prezident vrátil a parlament, čudujme sa, jeho veto neprelomil. A tak s odstupom času konštatujem, že odvolávanie, čo som napísala, zmeny sa nekonajú.

Medzičasom však došlo k novelizácii iných predpisov, predovšetkým Zákonníka práce (novela zákonom č.14/2015 Z.z.) a na schválenie sa chystá i úprava zákona o spotrebiteľských úveroch.

Zo zmien Zákonníka práce podľa mňa stojí za zmienku § 58 ods. 2 a 3. Ak zamestnávateľ alebo agentúra dočasného zamestnávania nepreukáže inak, tak dočasným priradením je aj výkon práce zamestnancom, prostredníctvom ktorého zamestnávateľ alebo agentúra dočasného zamestnávania vykonáva činnosť pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ak:

- a) právnická osoba alebo fyzická osoba ukladá zamestnancovi pracovné úlohy, organizuje, riadi a kontroluje jeho prácu a dáva mu na tento účel pokyny,
- b) táto činnosť sa vykonáva prevažne v priestoroch právnickej osoby alebo fyzickej osoby a prevažne jej pracovnými prostriedkami alebo táto činnosť sa prevažne vykonáva na zariadeniach právnickej osoby alebo fyzickej osoby a
- c) ide o činnosť, ktorú má právnická osoba alebo fyzická osoba ako predmet svojej činnosti zapísanú v príslušnom registri.

Táto formulácia mi príde dosť nešťastná. Rozumiem, že jej účelom bolo eliminovať fingované poskytovanie zamestnancov a obchádzanie povinností agentúr dočasného zamestnávania. Ustanovenie sa však môže dotýkať podnikateľských skupín, u ktorých zamestnanci

jednej firmy zo skupiny reálne pracujú i pre iné firmy zo skupiny, najmä sekretárky, mzdoví účtovníci, asistenti a pod. Deje sa tak na základe zmluvy uzatvorenej ich zamestnávateľom a spravidla len na časť ich pracovnej doby. Ich prácu zároveň využíva aj ich zamestnávateľ. Určite nebolo úmyslom robiť z takýchto štruktúr dočasné priradenie zamestnanca. Nezmyselná sa mi javí zákonná fikcia, že ide o dočasné priradenie a presunutie dôkazného bremena na zamestnávateľa. Ako má niekto dokazovať neexistenciu niečoho? Nemali by skôr príslušné orgány niesť dôkazné bremeno a dokazovať, že niečo je dočasné priradenie?

Novela zákona o spotrebiteľských úveroch č. 129/2010 Z.z. zatiaľ v Zbierke zákonov nevyšla, ak sa tak stane, bude na podnikanie v tomto segmente potrebné povolenie Národnej banky Slo-

venska. Licencia na poskytovanie úverov v neobmedzenom rozsahu je podmienená splatením peňažného vkladu do základného imania aspoň 500.000,- eur. Licencia v obmedzenom rozsahu umožní poskytnúť úvery maximálne 10.000,- eur ročne. Tzv. iný veriteľ bude potrebovať tiež povolenie a základné imanie aspoň 100.000,- eur. Všetky subjekty poskytujúce spotrebiteľské úvery alebo iné úvery spotrebiteľom budú povinné požiadať o licenciu ešte v roku 2015.

Mgr. Danica Kozáková
kozakova@sevis.sk

Výrobňa elektrickej energie splyňovaním v Hnúšti

Možno sa vám zdá tento príspevok trochu netradičný do nášho periodika, ide však o projekt, ktorého súčasťou bola aj naša spoločnosť SEVIS energia a odpady, a.s. Naša úloha spočívala v koordinácii inžinieringu a procesu výstavby s cieľom kolaudácie stavby do konca roka 2014 z dôvodu získania podpory pre výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na minulý rok. Projekt má dlhšiu históriu. Naša spoločnosť sa zapojila do projektu v realizačnej fáze koncom leta 2014. Viac informácií o tomto zaujímavom projekte sme sa dozvedeli od nášho zamestnanca, Ing. Ivana Klohu, ktorý sa stal projekt manažérom projektu.

Prečo sa SEVIS rozhodol zapojiť do projektu?

S investormi projektu sme sa zoznámili pri príprave projektu spracovania a zaobchádzania s odpadmi v komunálnej sfére. Naším spoločným zámerom je príprava a realizácia projektov pre subjekty zabezpečujúce technické služby pre samosprávu na optimalizáciu nákladov vynaložených v odpadovom hospodárstve. Rozdiel spočíva v umiestnení pripravovaných projektov. Princíp pripravovaných zámerov je v materiálovom a energetickom zhodnotení odpadov z komunálnej sféry. Po technickej stránke sa jedná o mechanickú separáciu biologicky rozložiteľnej zložky, druhotných surovín a inertnej frakcie. V projekte kde z hľadiska prevádzkových a prepravných nákladov nie je ekonomické umiestňovať druhotné suroviny ku koncovým spracovateľom, je produkt energeticky zhodnotený.

Aký je princíp výroby energie procesom splyňovania biomasy?

Splyňovanie dreva nie je žiadnou novinkou. Princíp splyňovania je známy zo začiatku 19. storočia. Počas 2. svetovej vojny bol drevoplyn palivom na pohon osobných aj nákladných vozidiel. Princíp splyňovania spočíva v nedokonalom spaľovaní s nízkym prísunom kyslíka alebo pary pri teplote vyššej ako 500°C. Produktom splyňovania je zmes oxidu uhoľnatého(CO), vodíku(H₂), metánu(CH₄) a oxidu uhličitého(CO₂). Po vyčistení drevoplynu od sadzí je ho možné spaľovať v kogeneračných jednotkách, v ktorých produktmi kombinovanej výroby je elektrická energia a teplo. Biomasa v tomto prípade je drevná štiepka, ktorá po pretriedení a sušení putuje do reaktora. Reaktor je plnený vrchom.

V spodnej časti reaktora sa vytvára nedokonalým spaľovaním drevné uhlie a drevoplyn. Drevoplyn (príp. syntézny plyn) je odvádzaný z reaktora a po schladení, prečistení, sušení a dohreve na 20°C je spaľovaný v kogeneračnej jednotke. Výstupom je elektrická energia a teplo, pričom časť sa spotrebuje vo výrobnom procese. Elektrická energia a teplo sa odovzdávajú do distribučných sietí miestnych prevádzkovateľov. Ďalším produktom je drevné uhlie a peletky vyrobené z podsitnej frakcie drevnej štiepky nevhodnej do výrobného procesu.

Ako ste na projekte spolupracovali?

Po dohode s investormi som dostal možnosť uplatniť svoje skúsenosti z predchádzajúcich projektov ako projektový manažér, čo obnášalo množstvo náročnej práce. Projekt prešiel zmenou dodávateľa technologických častí. Zmena sledovala zníženie investičných nákladov pre zachovanie požadovanej návratnosti projektu pri znížení podpory obnoviteľných zdrojov energie.

V praxi to znamenalo vypracovanie novej projektovej dokumentácie zmeny stavby a získanie stavebného povolenia v zmysle stavebného zákona. Po získaní stavebného povolenia bolo prioritou vypracovanie a dodržanie realizačného harmonogramu prác so zahrnutím všetkých dodávateľov technologických celkov, stavebnej časti a profesistov. Po ukončení výstavby elektrárne prebehli funkčné skúšky zariadenia so strany prevádzkovateľa distribučnej siete elektrickej energie a kolaudácia elektrárne.

Je to dlhodobý a náročný proces, ktorého jedným z cieľov je zlepšenie nášho životného prostredia.

Po kolaudácii nasledovala fáza nábehu zariadenia do prevádzky. U zariadení výroby energie na princípe kogenerácie je nábeh zariadenia zložený z dvoch častí. Prvá časť je výroba a stabilizácia plynu (syntézneho alebo bioplynu), ktorá končí pri dosiahnutí dlhodobu udržateľných parametrov plynu požadovaných výrobcou kogeneračnej jednotky. Druhá fáza spočíva v spustení samotnej výroby elektrickej energie a tepla. Je sprevádzaná optimalizáciou dodávky biomasy a doladení nastavenia technológie so zámerom konštantnej produkcie plynu a výroby elektrickej energie a tepla.

Všetky uvedené etapy projektu sú sprevádzané množstvom administratívnych a právnych úkonov. Zabezpečenie súčinnosti inštitúcií a dotknutých orgánov v procese schvaľovania zmien, realizácie, funkčných skúšok, kolaudácie a nábehu do prevádzky je súčasťou práce projektového manažéra. Nie je to však predmetom tohto článku.

Áké sú vaše plány do budúcnosti?

V súčasnosti pracujeme na projekte úpravy tuhého komunálneho odpadu. Projekt sa nachádza v prípravnej fáze. Po získaní vstupných informácií a obhliadke lokality určenej na realizáciu zámeru sme navrhli technické riešenie úpravy odpadu. Návrh riešenia zohľadňuje neobmedzenie prevádzky súčasnej technológie na likvidáciu komunálneho odpadu počas výstavby a nábehu prevádzky nového technologického celku.

Po odsúhlasení materiálových a energetických bilancií sme vypracovali predštúdiu uskutočniteľnosti so zohľadnením predpokladaného vývoja trhu v odpadovom hospodárstve. Ďalšou fázou bude inžiniering pre všetky stupne konaní v zmysle platnej legislatívy s cieľom kolaudácie a spustenia technológie do prevádzky. Všetkým fázam projektu sa venuje odborný projektový tím. Je to dlhodobý a náročný proces, ktorého jedným z cieľov je zlepšenie nášho životného prostredia.

O NÁS

SEVIS klub - dva pohľady na školstvo

Počas takmer dvojročnej existencie klubu mali jeho účastníci možnosť diskutovať s pozvanými hosťami na rôzne zaujímavé témy a nebude tomu inak ani na 7. stretnutí členov klubu, ktoré sa bude konať 12.3.2015. Predmetom marcového SEVIS klubu bude všeobecne diskutovaná téma, ktorú je slovenské školstvo.

Náš stály hosť Vladimír Baláž sa na školstvo pozrie cez fakty, čísla a štatistiky. Priblíži nám niekoľko zaujímavých informácií o tom, ako je na tom Slovensko oproti ostatným štátom EÚ. Poukáže na problémy, ktoré spôsobili súčasný nevyhovujúci stav slovenského školstva a súčasne načrtne možnosti ako by sa dali úspešne odstrániť. Tešiť sa teda môžete na faktami podložený pohľad odborníka na tému: „Kam kráča slovenské školstvo?“

Druhým hosťom 7. SEVIS klubu bude Stanislav Boledovič, spoluzakladateľ poradenskej spoločnosti Aspiro a občianskeho združenia Nexteria,

ktorý sa snaží prinášať zistenia a riešenia pre zlepšenie školstva. Ten sa pozrie na problematiku školstva z pohľadu praktika a pohovorí na tému: „Učiteľ 2020: reálne riešenie, aby každé dieťa malo kvalitného pedagóga“.

Veríme, že si nenecháte ujsť možnosť stretnutí nových zaujímavých ľudí a dozvedieť sa viac o tom, ako zabezpečiť, aby naše deti mali lepšiu budúcnosť. Tešíme sa na stretnutie.

Pred podpisom na zmenku sa radšej poraďte

Nedávno som počula jedno veľmi poučné pravidlo. Najlepšia zmenka je taká, na ktorej nie som podpísaná.

Znie to úsmevne, ale pravdou je, že každý podpis na zmenku môže mať pre človeka,

ktorý nerozumie súvislostiam a slepo podpíše čo mu predložili, fatálne dôsledky. Niekedy nie je na škodu sa radšej vopred poradiť a potom so znalosťou veci podpísať, prípadne doplniť doložku, ktorá vás ochráni.

Naša spoločnosť má v tejto problematike bohaté skúsenosti, preto sa na nás môžete kedykoľvek obrátiť.

Mgr. Danica Kozáková
kozakova@sevis.sk

Investovanie na kapitálovom trhu 2014 a 2015

Pri investíciách na kapitálovom trhu sme sa v minulom roku sústredili na predávanie držaných akcií, ktoré po veľmi úspešnom roku 2013 už dosahovali svoje cieľové ceny. Zároveň sme nechceli speňažiť niektoré investície predčasne vzhľadom na aktualizované úrovne potenciálu zisku v budúcnosti. Brali sme tak na seba riziko dočasných poklesu, ktoré v niektorých prípadoch aj nastalo.

Najväčší vplyv na trh mali politické riziká ako kríza na Ukrajine a z toho plynúce protiruské sankcie a vojny proti islamistom. Na naše investície pozitívne ako aj negatívne vplývali rozhodnutia centrálnych bankárov spomenuté v poslednom newsletteri. A nakoniec nás negatívne ovplyvnili aj trhové faktory ako výpredaj aktív na trhoch v októbri a prudký pokles ceny ropy vyvolaný vysokou ponukou a konkurenčným bojom ťažbárov.

SEVIS v roku 2014

Naši klienti služby Aktívne riadenie portfólia dosiahli v roku 2014 priemerné zhodnotenie 4,28%.* Zodpovedajúci benchmark vytvorený z výkonnosti podielových fondov Slovenskej asociácie správcovských spoločností a na základe priemerného zloženia portfólií klientov dosiahol priemernú hodnotu 11,04%. Priebeh vývoja zhodnotenia riadených portfólií (tyrkysová čiara) a ich benchmarku (čierna čiara) počas minulého roka je graficky znázornený ako mesačné zhodnotenie investovanej jednotky, ktorá predstavuje východzí stav k 31.12.2013.

Zatiaľ čo sa nám v roku 2013 vďaka rekordnému zhodnoteniu 60,37% podarilo prekonať benchmark viac ako šesťnásobne, v minulom roku sme benchmark porážali iba do polovice júna. Je však nutné poznamenať, že výsledné zhodnotenie 4,28% je čisté, teda po fakturácii poplatkov za vedenie portfólií a odplaty za náš úspech, ktorá je 15% z dosiahnutého zisku + DPH. Vďaka veľmi úspešnému roku 2013 by tak hrubé zhodnotenie bolo až o 3,2% vyššie hneď na začiatku roka 2014, kedy bola odplata reálne vyfaktúrovaná.

Naše akcie tentoraz pokračovali v raste iba v prvých dvoch mesiacoch roka 2014 a potom hlavne v máji, kedy žiarila austrálska platina, dánska stavebná firma a po ukrajinskej kríze sa zotavila ropná spoločnosť podnikajúca v Rusku. Mesiace jún a júl žiaľ boli jedny z najhorších. Zaznamenali sme vtedy straty z britských akcií, a to turistického koncernu, ktorý sa už na začiatku roka 2014 stal našou najväčšou pozíciou a spolu s dánskou spoločnosťou na výrobu veterných elektrární bol zodpovedný za väčšinu zisku v 2014, ktorý sa nám celý nepodarilo zachrániť včasným výpredajom. V

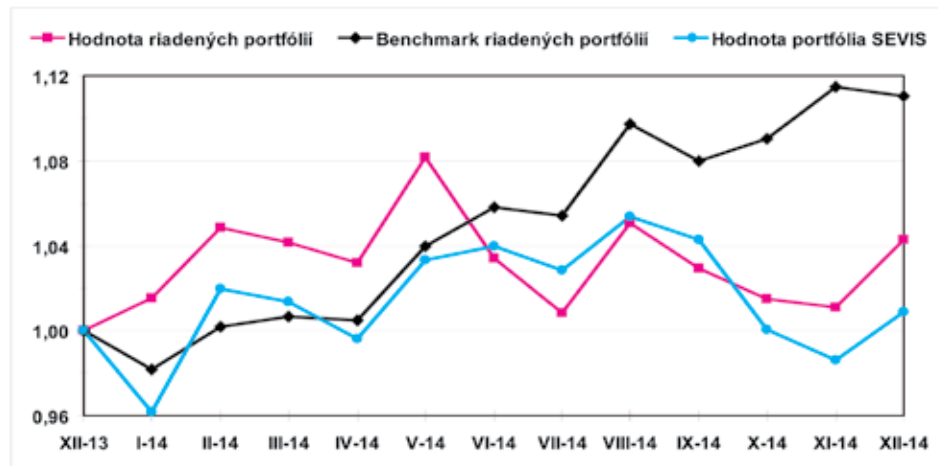
druhej polovici roka naše energetické akcie trpeli pod vplyvom protiruských sankcií a poklesom ceny ropy a plynu. Pred negatívnym výsledkom nás zachránili dobré mesiace august a december, kedy sa britské akcie ako tak zotavili. Dobré zhodnotenie amerických akcií, okrem tých energetických, bolo navyše podporené značným oslabovaním sa eura.

Vrámcí služby investičné poradenstvo obhospodarujeme aj podobne diverzifikované akciové portfólio investičnej spoločnosti SEVIS, a.s., ktoré dosiahlo ročný hrubý výnos 0,89%. V čistom vyjadrení sme po veľmi dobrom výsledku z pred roka (30,05%) dosiahli miernu stratu, keďže odplata za poskytovanie poradenstva predstavuje 1,5% + DPH z priemernej hodnoty finančných nástrojov evidovaných na investičnom účte klienta.

sadzba bola znížená o 0,2% až na rekordne nízku úroveň 0,05%. Slovenské akcie priniesli výnos až 79,96%, ktorý bol spôsobený značným nárastom ceny dominantnej pozície, ktorú predstavujú akcie Tatra banky, ako aj výplatom dividendy. Po prepade ich ceny na 10 tis. EUR za akciu, ešte ako dôsledok finančnej krízy, sa cena postupne zotavila až na 21 tis. EUR na konci roka a opäť sa blíži historickému maximumu 23,4 tis. EUR (705 tis. SKK) dosiahnutému v júli 2008.

Čo bude v roku 2015

Koncom januára nastolil pozitívnu náladu na európskych trhoch Mario Draghi z ECB, keď oznámil skupovanie dlhopisov vo väčšom objeme a dlhšie ako očakával trh. Americká FED už opustila svoju holubičiu menovú politiku a jeho posledné zasadnutie bolo väčšinou analytikov chápané ako jastrabie. To znamená, že sadzby by mohli byť zdvihnuté z nuly ešte v tomto roku s odhadom na septembere. Dôvodom je zlepšujúca sa kondícia americkej ekonomiky, čo sa týka tvorby pracovných miest a rastu HDP o 2,4% za rok 2014.

Vývoj zhodnotenia portfólia počas roka je na grafe znázornený tmavomodrou čiarou. Naším dlhodobým cieľom je dosahovať každý rok aspoň minimálny výnos 5% p.a., čo sa nám darilo iba do konca septembra. Hlavným dôvodom poklesu boli už spomínané ťažkosti energetických titulov podnikajúcich v Rusku a Austrálii.

Okrem svetových akcií SEVIS, a.s. investoval do korporátnych dlhopisov a vlastný aj desiatky slovenských akcií. Dlhopisy priniesli hrubý úrokový výnos 4,93% p.a., čo predstavuje pokles o -1,47% p.a. spôsobený riadnym a predčasným splatením väčšiny dlhopisov.

V roku 2014 pokračoval navyše trend znižovania úrokov vyvolaný ďalšími uvoľneniami menovej politiky od ECB. Napríklad základná

Predpokladáme, že v roku 2015 prinesú najväčšie trhové turbulencie nezhody medzi bankrotujúcim Gréckom a jeho neoblomným veriteľom Nemeckom, nedodržiavania krehkého oficiálneho príméria medzi Ukrajinou a Ruskom separatistami a nakoniec prehnane reakcie na skutočné ohlásenie zvýšenia amerických sadzieb.

Ing. Dávid Lapin
lapin@sevis.sk

* Toto je marketingové oznámenie spoločnosti SEVISBROKERS FINANCE o.c.p., a.s., Kuzmányho 8, 010 01 Žilina. Prezentované priemerné zhodnotenie služby Aktívne riadenie portfólia sa týka minulosti; referenčným obdobím je kalendárny rok 2014. Výkonnosť v minulosti nie je spoľahlivým ukazovateľom pre budúcnosť. Minulé priemerné zhodnotenia služby Aktívne riadenie portfólia za posledných 5 rokov boli 18,89% (2009), 5,79% (2010), -1,42% (2011), 5,79% (2012) a 60,37% (2013). Údaje o zhodnotení sú v hrubom vyjadrení a nezohľadňujú dane, avšak poplatky a odplaty zo zisku áno.

Kam kráča slovenské školstvo?

Kto chce stavať, musí vybudovať pevné základy. Úspech v pracovnom živote je podmienený kvalitným vzdelaním. Bohužiaľ, čoraz viac slovenských žiakov zlyháva už na základnej škole. Svedčí o tom aj medzinárodné porovnanie rozumných schopností 15-ročných žiakov, ktoré v 64 krajinách sveta pod názvom PISA robí organizácia OECD.

Naše deti osprostievajú

Slovenská republika sa zúčastnila na štyroch hodnoteniach PISA, a to v rokoch 2003, 2006, 2009 a 2012. S výnimkou roku 2009 sa úroveň kompetencií 15-ročných žiakov v čítaní a porozumení textu a tiež v matematike neustále zhoršovala. Zhoršovanie je viditeľné v absolútnom i relatívnom porovnaní:

- V roku 2003 dosiahli slovenskí žiaci pri hodnotení čítania a porozumenia textu priemernú úroveň 469 bodov (priemer OECD: 494 bodov), ale v roku 2012 to bolo len 463 bodov (priemer OECD: 496 bodov). **V roku 2012 sa Slovensko ocitlo v čitateľskej gramotnosti na 32. mieste z celkového počtu 34 členských krajín OECD.** Podľa počtu dosiahnutých bodov sa žiaci v hodnotení PISA umiestňujú do 8 výkonnostných skupín. Hlavným faktorom nízkej úspešnosti slovenských žiakov je vysoký podiel žiakov v troch najnižších kategóriách, ktorý činí 28,2%. V krajinách OECD tieto tri najnižšie kategórie kumulujú len 18,0% žiakov. Porovnanie s rokom 2009 indikuje značný nárast troch najnižších kategórií, z 22,3% na 28,2% v roku 2012.
- V roku 2003 dosiahli slovenskí žiaci pri hodnotení matematickej gramotnosti priemernú úroveň 498 bodov (priemer OECD: 500 bodov), no v roku 2012 to bolo len 482 bodov (priemer OECD: 494 bodov). **V roku 2012 sa preto Slovensko umiestnilo v matematickej gramotnosti na 23-29. mieste z celkového počtu 34 členských krajín OECD.** Aj v matematickej gramotnosti je najdôležitejším faktorom nízkej úspešnosti slovenských žiakov vysoký podiel žiakov v troch najnižších kategóriách, ktorý činí 27,5% (priemer OECD: 23,4%). V roku 2009 činil v SR podiel žiakov v troch najnižších kategóriách 21,0%. Aj v prípade matematickej gramotnosti sa teda pozícia Slovenska výrazne zhoršuje kvôli nárastu rizikovej skupiny žiakov.
- **Výkon pod priemerom OECD dosiahli slovenskí žiaci aj v prírodovede, v schopnosti riešiť problémy, vo finančnej gramotnosti.**

Trendy vo vývoji čitateľskej a matematickej gramotnosti na Slovensku sú veľmi znepokojivé vzhľadom na pokrok, ktorý v tomto smere urobili iné krajiny. Z celkového počtu 64 krajín (členov aj nečlenov OECD) sa až v 25 podarilo zlepšiť úspešnosť v matematike. Veľmi úspešné boli napríklad Poľsko a Portugalsko. Týmto krajinám sa podarilo zvýšiť podiel žiakov v najvyšších kategóriách a súčasne znížiť počet žiakov v rizikových kategóriách.

Prečo?

Čo je veľmi znepokojivé, stále rastie aj per-

cento žiakov, ktorí nie sú schopní ukončiť ani povinnú 10-ročnú školskú dochádzku. Podstatnú časť žiakov predčasne ukončujúcich školskú dochádzku tvoria žiaci zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia. Táto skupina rizikových žiakov v posledných rokoch rastie a je hlavným faktorom celkového poklesu úspešnosti Slovenska v porovnaní s inými krajinami. **Keď si pozrieme, v ktorých okresoch žiaci prepadajú najviac, vidíme, že percento žiakov nedokončujúcich povinnú školskú dochádzku je najvyššie v okresoch s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva, vysokým výskytom nezamestnanosti a % obyvateľstva poberajúceho dávky v hmotnej núdzi.** Až za 60% rozdielov v prepadaní žiakov medzi okresmi je zodpovedná chudoba. (Grafy 1-4, najtmavšie miesta dosahujú najvyššie %).

Graf 1: Podiel žiakov s ukončenou školskou dochádzkou v nižšom ako 9. ročníku (0-15%).

Graf 2: Evidovaná miera nezamestnanosti v roku 2013 (najvyššia miera je 25-30%).

Graf 3: Podiel obyvateľstva v hmotnej núdzi (najvyšší podiel predstavuje 20-25%).

Graf 4: Podiel Rómov na celkovej populácii vo veku podľa Atlasu rómskych komunit (0-30%).

Bez vzdelania nie je práca

Slovensko má veľký problém so zamestnávaním ľudí s nižším vzdelaním. Celková miera zamestnanosti vo vekovej skupine 15-64 rokov činila v SR v roku 2013 len 59,9%, kým priemer EÚ28 činil 64,1%. **Miera zamestnanosti ľudí s neukončeným nižším stredným vzdelaním činila 43,8% v EÚ28, ale len 15,8% v Slovenskej republike.** Miera zamestnanosti v tejto vzdelanostnej kategórii bola v SR úplne najnižšia v EÚ28 a podstatne nižšia ako napríklad v Česku (22,0%), Maďarsku (27,2%), Poľsku (22,4%), Rumunsku (42,1%) či Slovinsku (33,7%). Zníženie počtu žiakov, ktorí neukončili ani nižšie stredné vzdelanie je preto pre Slovensko podstatné aj z hľadiska dosahovania cieľov v oblasti zamestnanosti.

Domáca úloha pre Slovensko

Ak chceme na základnom školstve čosi zmeniť, nestačí sa zamerať na platy učiteľov a lepšie učebné pomôcky. Musíme sa viac zamerať priamo na deti z chudobných rodín.

- **Bude potrebné posilniť pomoc školám s vyšším podielom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a/alebo rómskych žiakov.** Dôležité bude aj previazanie podpory predškolských zariadení s podporou základného školstva.
- **Treba zabrániť premene niektorých škôl na rómske getá.** Napriek školským spádovými oblasťami školy s väčším podielom rómskych žiakov musia často čeliť rozhodnutiu nerómskych rodičov o premiestnení ich detí na inú častokrát aj vzdialenejšiu školu. Táto prax je veľmi rozšírená a jej dôsledkom je koncentrácia rómskych detí na jednej škole a ich de facto segregácia v školskom systéme. Treba zamestnať viac ľudí na pozíciu asistentov učiteľa. Tieto pozície sú dôležité pre kvalitu a výsledky výučby hlavne u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a/alebo rómskych žiakov.
- **Zvyšovanie vybavenosti školy a zlepšovanie kvality vzdelávania je jednou z ciest ako na školách udržať nerómskych žiakov.** Prioritné financovanie takýchto škôl by malo podporiť inkluzívne vyučovanie a zlepšenie výsledkov žiakov zo znevýhodneného sociálneho prostredia.
- **V plánovacom období 2014-2020 by bolo potrebné cielene sústrediť viac prostriedkov z európskych fondov do slovenských regiónov s nevyhovujúcim sociálno-ekonomickým zázemím a na rizikové skupiny žiakov, u ktorých je veľká pravdepodobnosť predčasného ukončenia školskej dochádzky.**

Ing. Vladimír Baláž, PhD., DrSc.
balaz@sevis.sk

